

ปัจจัยพิเศษ คือ ข, ฉ, ส, อาย, อีย

ปัจจัย ๓ ตัว คือ **ข, ฉ, ส** ถ้างหลังธาตุเหล่านี้ แผลออกสำเนียงว่า ปรารถนา คือ ฤษุ
มส, หร, สุ, ปา, ชิ

อ. ดังนี้ :-

ฤษุ ธาตุ เป็นไปในความกิน **ข** ปัจจัย

(ฤษุ+ข=พฤษุข+ติ)

สำเร็จรูปเป็น พฤษุขติ ย่อมปรารถนาจะกิน.

มส ธาตุ เป็นไปในความกิน **ฉ** ปัจจัย

(มส+ฉ=ชิมฉ+ติ)

สำเร็จรูปเป็น ชิมฉติ ย่อมปรารถนาจะกิน.

หร ธาตุ เป็นไปในความนำไป **ส** ปัจจัย

(หร+ส=หริส+ติ)

สำเร็จรูปเป็น หริสติ ย่อมปรารถนาจะนำไป.

สุ ธาตุ เป็นไปในความฟัง **ส** ปัจจัย

(สุ+ส=สุสุส+ติ)

สำเร็จรูปเป็น สุสุสติ ย่อมปรารถนาจะฟัง

ปา ธาตุ เป็นไปในความดื่ม **ส** ปัจจัย

(ปา+ส=ปิวาส+ติ)

สำเร็จรูปเป็น ปิวาสติ ย่อมปรารถนาจะดื่ม

ชิ ธาตุ เป็นไปในความชนะ **ส** ปัจจัย

(ชิ+ส=วิชิคีส+ติ)

สำเร็จรูปเป็น วิชิคีสติ ย่อมปรารถนาจะชนะ

ปัจจัยทั้ง ๓ ตัวนี้ ถ้างงหลังธาตุนอกนี้ แผลลธรรมดา
 เช่น ดิซุ เป็นไปใลความอดทน (ดิซุ+ข=ดิติกุข+ติ)
 สำเรจรูปเป็น ดิติกุขติ ย่อมอดทน
 คุป เป็นไปใลการค้มครอง (คุป+ฉ=ชิจุฉฉ+ติ)
 สำเรจรูปเป็น ชิจุฉฉติ ย่อมรังเกียจ
 กิต เป็นไปใลความเยียวยารักษาโรค (กิต+ฉ=ติกิจฉ+ติ)
 สำเรจรูปเป็น ดิจิจฉติ ย่อมเยียวยา
 มานุ เป็นไปใลการทดลอง, บุษา (มานุ+ส=วิมัส+ติ)
 สำเรจรูปเป็น วิมัสติ ย่อมทดลอง

ปัจจัยที่สำเรจประกอบด้วยนามศัพท์ ให้เป็นกิริยาศัพท์ ๒ ตัว คือ อาย, อีย.
 ถ้างงหลังคุณนาม แผลว่า ประพฤติ
 เช่น จิรายติ ประพฤติช้อย
 ชุรุชุรายติ ย่อมประพฤติชุรุชุ

ถ้างงหลังนามนาม แผลว่า ประพฤติเพียงดั่ง
 เช่น ปฤติยติ ย่อมประพฤติให้เป็นเพียงดั่งบุตร
 ปพพตายติ ย่อมประพฤติให้เป็นเพียงดั่งภูเขา

แบบฝึกหัดท้ายบท

จงแปลเป็นไทย

๑. อ.เศรฐฐี ประพฤติตฤตะตฤตะอยู่ ๗
๒. อ.ภิกษุ ย่อมประพฤติเพียงดั่งทะเล ๗
๓. อ.พระเถระ ย่อมประพฤติเพียงดั่งคว้น ๗

จงแปลเป็นไทย

๑. นาสา ชุรุชุรายติ ๗
๒. นาคราชา ฐมายุติ ๗
๓. สามเณโร จิรายติ ๗